

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
КАФЕДРА СТРІЛЬБИ ТА ТЕХНІЧНИХ ВИДІВ СПОРТУ
ФЕДЕРАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ХОРТИНГУ УКРАЇНИ**

**НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЖУРНАЛ
ВІЙСЬКОВИЙ ХОРТИНГ УКРАЇНИ
Випуск 2**

**ФЕДЕРАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО
ХОРТИНГУ УКРАЇНИ**

ЛЬВІВ – 2023 р.

УДК 796.817.01-057.36(477)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431
Є80

Схвалено до друку Науково-методичною колегією
Федерації військового хортингу України
(протокол від 14.07.2023 р. № 2).

Науковий консультант

ПРИСТУПА Євген Никодимович – ректор Львівського державного університету імені Івана Боберського, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік «Української академії наук».

Головний редактор

ШИЛО Олексій Миколайович – президент Міжнародної федерації військового хортингу та Федерації військового хортингу України, засновник науково-популярного журналу «Військовий хортинг України», майстер спорту України з хортингу, суддя міжнародної категорії.

Директор журналу

МЕЛЬНИК Наталія Миколаївна – кандидат психологічних наук, військовий психолог, офіцер Збройних Сил України, директор науково-популярного журналу «Військовий хортинг України».

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

ВИНОГРАДСЬКИЙ Богдан Анатолійович – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри стрільби та технічних видів спорту факультету фізичної культури і спорту Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, майстер спорту СРСР зі стрільби з лука, Відмінник освіти України, голова науково-методичної колегії Федерації військового хортингу України.

Члени редакційної колегії:

Оржеховська В. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ЮНЕСКО превентивної освіти і соціальної політики Міністерства закордонних справ України, завідувач лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Федорченко Т. Є. – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Болтівець С. І. – доктор психологічних наук, професор, завідувач відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України;

Є80 Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – 900 с.

ISBN 978-966-437-568-6.

Журнал містить результати наукових досліджень, роботи учасників науково-практичних конференцій, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання фізичної культури і спорту. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців фізичного виховання. Видання містить статті, присвячені актуальним питанням сучасної спортивної науки. Дані матеріали підтримують принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу. До видання включено роботи з проблем сучасної теорії і практики освіти, навчання та виховання. Авторами наукових праць розміщуються результати науково-дослідної діяльності в галузі педагогіки співробітництва, нових педагогічних технологій соціалізації та самореалізації особистості у військовій справі. У виданні здійснюється популяризація та висвітлення сучасних психологічних досліджень, можливостей і шляхів втілення їх у практику. Друкуються статті, написані на базі проведених авторами емпіричних і теоретичних досліджень. Розглядаються проблеми особистості, когнітивної сфери, питання екологічної, педагогічної, політичної, соціальної, медичної психології, особливості поведінки.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 796.817.01-057.36(477)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431

ISBN 978-966-437-568-6

© Видавець: Львів, 2023

ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ ШКІЛЬНОГО ГУРТКА ВІЙСЬКОВОГО ХОРТИНГУ У ПОШУКАХ ШЛЯХІВ ВСЕБІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

ГЛИБОЦЬКИЙ Данило Іванович
СРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

***Анотація.** У даній науковій статті характеризується військовий хортинг як засіб виховання молоді, визначено основні соціально-педагогічні аспекти гармонійного розвитку молоді у системі військового хортингу. Метою дослідження є визначення та наукове обґрунтування значимості рівня вихованості учнів як складової частини програми військового хортингу, цінностей і поглядів учнівської та студентської молоді, яка займається військовим хортингом, визначення змісту, форм і методів підвищення рівня фізичного та психічного рівня готовності спортсменів до тренувальних технологій національного професійно-прикладного виду спорту України – військового хортингу. Зазначено, що профілактика захворювань є вирішальною ланкою охорони і зміцнення здоров'я людей, основою якої є популяризація здорового способу життя, заняття військовим хортингом, загальною фізичною культурою, починаючи з дошкільнят. Соціальні та медичні заходи не дають очікуваного абсолютного ефекту в справі збереження здоров'я людей. В оздоровленні суспільства медицина пішла головним чином шляхом «від хвороби до здоров'я», перетворюючись все більше у виключно лікувальну та госпітальну. Соціальні заходи є спрямованими переважно на поліпшення середовища проживання і на предметі споживання, але не на виховання людини. Натомість, військовий хортинг допомагає зберегти своє здоров'я без ліків, домогтися високої працездатності, професійного дозволиття за рахунок адекватних фізичних навантажень і продуманого розкладу занять. Зроблено аналіз навчально-тренувального арсеналу військового хортингу та засобів спортивного тренування в даному виді спорту, що сприяє в подальшому успішній навчально-тренувальній діяльності.*

***Ключові слова:** військовий хортинг, засіб виховання молоді, виховний потенціал, цінності військового хортингу, спортивна дисципліна, гармонійний розвиток.*

Актуальність наукового дослідження. Військовий хортинг є системою. Аналіз навчально-тренувального арсеналу військового хортингу та засоби спортивного тренування в даному виді спорту є ефективною системою вдосконалення методів розвитку особистості спортсменів. Широке впровадження військового хортингу в режим життя спортсмена, військового, правоохоронця, сучасної людини у даний час набуває важливого соціально-виховного значення [1–6; 19–32]. Це обумовлено особливостями сучасної цивілізації, що створює умови для різкого обмеження в побуті та праці рухової активності – найважливішого стимулятора життєвих процесів, а також необхідності оволодіння ефективними навичками самозахисту, самостійного тренування, оздоровлення, а також якісного виконання своїх професійних обов'язків.

Головною цінністю військового хортингу, особливо в наш час, є створення ідеалу гідного способу життя як основи життєдіяльності гармонійно розвиненої людини. Військовий хортинг є національним професійно-прикладним видом спорту України, системою фізичного та морально-етичного виховання особистості, і має у своєму розпорядженні комплекс профілактичних і гігієнічних заходів, спрямованих на всебічний розвиток та підтримку на довгі роки фізичної працездатності і рухової активності людей [7].

Виклад основного матеріалу. Програми підготовки спортсменів з теорії і методики військового хортингу розроблені і впроваджені у систему навчально-виховного процесу закладів загальної середньої, позашкільної та вищої освіти з метою фізичного виховання, спортивної підготовки та формування морально-етичних якостей у дітей та молоді. Також ці програми являють собою подальшу деталізацію планування навчально-тренувального процесу і системи підготовки спортсменів військового

хортингу в цілому. При їх розробці врахований передовий досвід навчання та тренування спортсменів різних вікових груп, результати наукових досліджень з питань підготовки юних спортсменів, практичні рекомендації спортивної медицини, теорії і методики фізичного виховання, педагогіки, філософії, фізіології, гігієни, психології та інших наук.

Теорія і методика військового хортингу за змістом своїх програм визначає цілі та завдання роботи у навчально-тренувальних групах, містить: навчальний матеріал за розділами підготовки (теоретичної, фізичної, технічної, тактичної, психологічної); засоби та методи підготовки; розподіл часу на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів; типи тренувальних занять різної спрямованості; розподіл програмного матеріалу за місяцями; контрольні та перевідні нормативні вправи; засоби психічної підготовки; систему відновлювальних і виховних заходів, а також контролю в спортивному тренуванні. Військовим хортингом корисно займатися з дитинства. На початку для дитини тренування з військового хортингу будуть подібні іграм і розвагам, але поступово вона буде усвідомлювати всю серйозність і відповідальність даного хобі, а невеликі перемоги і нагороди будуть найкращою мотивацією для підкорення нових вершин. Заняття в спортивній секції військового хортингу закладу загальної середньої, позашкільної, вищої освіти позитивно вплинуть на людину, сформувавши набір базових якостей успішної особистості: силу волі і віру в свої можливості, прагнення до досконалості в усіх життєвих питаннях.

Військовий хортинг – спорт універсальний та надзвичайно ефективний. Завдяки йому дитина, яка на початку шкільних занять відразу прийшла у шкільну спортивну секцію військового хортингу, буде міцною і здоровою, дисциплінованою і витривалою, товариською і комунікабельною, а також наполегливою, відповідальною і цілеспрямованою. Адже, період молодшого шкільного віку є одним з найважливіших етапів у розвитку особистості людини. Це час її основної соціалізації, прилучення до світу різних видів культур, загальнолюдських цінностей, час встановлення стабільних відносин з провідними сферами буття.

Відомо, що юнацький вік – це особливий етап становлення особистості, коли закладаються передумови громадянських функцій та якостей, розвиваються уявлення й отримуються поглиблені знання про людину, світ, суспільство і культуру [8–18]. Далі у старшому шкільному віці першорядну роль у цьому пізнанні грає повна сформованість організму, статева зрілість, рухова активність, спрямована на розкриття свого потенціалу у формуванні основ здорового способу життя, що у повній мірі забезпечують заняття військовим хортингом.

Водночас, ознайомлення спортсменів з основами тренування, ведення здорового способу життя на практиці військового хортингу має цілісну систему педагогічних дій. Педагоги військового хортингу, згідно наукових рекомендацій, вдало підбирають матеріали і відповідну тематику занять. Робота щодо формування фізичної культури та основ здоров'я спортсменів військового хортингу носить цілісний характер і являє собою повне включення у навчально-виховний процес.

У роботі зі школярами та студентами, які займаються військовим хортингом, у питаннях формування фізичної підготовленості, основ здорового способу життя існує певна чітко вибудована методика, що включає в пізнавальну діяльність учнів знання про правомірність застосування сили і прийомів самозахисту, тренувальний процес, збереження та зміцнення свого здоров'я засобами військового хортингу.

Дане дослідження спрямоване на теоретико-практичне розуміння основних методик впровадження військового хортингу в навчальний процес закладів освіти, збереження

здоров'я школярів та студентів, які займаються у спортивних секціях військового хортингу, і допоможе викладачам, тренерам, вчителям, фізкультурним керівникам, методистам чіткіше і методично грамотно застосовувати у своїй практичній діяльності знання щодо впровадження знань з теорії і методики військового хортингу, формування фізичної культури та основ здорового способу життя учнівської і студентської молоді у процесі занять військовим хортингом.

За останні роки військовий хортинг гармонійно входить у навчальний процес закладів освіти. Масові форми фізичної культури, безсумнівно, допомагають вирішувати завдання спортивного тренування, оздоровлення, підвищення фізичної підготовленості, а отже, і деякі соціально-економічні проблеми. У Постановах Верховної Ради України зазначені невід'ємною частиною питання розвитку національної культури та історії українського народу, що сприяють гармонійному, інтелектуальному розвитку і патріотичному вихованню особистості, досягненню довголіття, твердженню здорового способу життя та ефективних тренувальних методик, які активно застосовує Федерація військового хортингу України (ФВХУ) в процесі навчально-тренувальної роботи з дітьми та молоддю в усіх областях України.

У сучасній науці з фізичної культури військового хортингу вважається передовим та ефективним засобом оздоровлення дітей, об'єктивною потребою суспільства [33–37]. Водночас, Федерація військового хортингу України має розгалужену структуру клубів фізкультурно-спортивного спрямування і ефективно виконує наступні основні функції: професійно-прикладну, фізкультурно-спортивну, оздоровчо-профілактичну, економічну, виховну і культурну.

Таким чином, завдяки правильно налагодженому педагогічному процесу, військовий хортинг грає велику роль у формуванні здорового способу життя школяра і студента. Оздоровчий потенціал військового хортингу як засобу фізичної культури і масового спорту, якщо його використовувати повністю, дозволяє забезпечити стійке підвищення працездатності, запобігти масовим захворюванням і досягти збільшення тривалості життя людини.

Завдання формування фізичної культури особистості, здорового способу життя засобами військового хортингу також важливе не тільки для школярів та студентів, а й для такої групи молоді, як курсанти закладів вищої освіти військового чи правоохоронного спрямування, де різні фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи в повній мірі сприяють розвитку таких найважливіших якостей особистості як державницька відповідальність, наполегливість, цілеспрямованість, воля, працьовитість, рішучість, допомагають позбутися від шкідливих звичок.

Кожна людина щиро бажає все своє подальше життя підвищувати рівень своїх фізичних можливостей. Зробити це можна тільки одним важелем: вольовою напругою, що спирається на високу фізичну культуру людини та її моральні якості, які у процесі тренувань і змагань виховує військовий хортинг [38].

На даний момент значно посилилася увага дослідників Федерації військового хортингу України до розробки проблеми формування здорового способу життя дітей та молоді методами застосування оздоровчих і тренувальних засобів військового хортингу із використанням здоров'язберігальних технологій як найбільш ефективного методу, що сприяє розвитку позитивних рис поведінки людини.

Висвітлюючи оздоровчі методики військового хортингу, сучасні дослідження сприяють виробленню наукового світогляду, методичного правильного ставлення до фізичної культури і спорту, розуміння зв'язку цієї галузі з баченням здорового способу

життя не тільки дітей, які займаються в спортивних секціях військовим хортингом, а й їх батьків.

Дані дослідження висувають проблему формування у молодій людини фізичної культури, цінностей здорового життя засобами як військового хортингу, так і всіма різноманітними засобами фізичної культури.

Викладені методологічні питання та організаційно-методичні рекомендації, апробовані у системі навчально-виховного процесу з фізичного виховання в Україні, в певній мірі будуть сприяти підвищенню світоглядного потенціалу у вихованні, навчанні, підготовці школярів і студентів до навчання та майбутньої професійної діяльності, а також до життя загалом.

Військовий хортинг є ефективним засобом фізичної та психічної реабілітації. В усі історичні етапи розвитку медицини в ній можна знайти дві лінії: перша – це відновлення порушеного здоров'я за допомогою ліків, і друга – досягнення тієї ж мети шляхом мобілізації природних захисних сил організму людини [39–46]. Зрозуміло, завжди були розумні лікарі, які брали обидва підходи, але, як правило, в практиці превалював який-небудь один.

Людина бажає зберегти здоров'я, утримати прекрасне відчуття молодості, сили, радості життя. З давніх часів лікарі замислювалися над такого роду проблемами і пропонували різні рецепти продовження молодості, оздоровлення організму. Ці рецепти змінювалися в міру розвитку наукових знань про організм людини і про природу захворювань. Однак, зусилля медичної думки до останнього часу в основному були спрямовані на лікування вже наявних захворювань.

У свій час, природні механізми збереження здоров'я, умови, що перешкоджають виникненню хвороби, вивчалися у міру розвитку науки. Тому майже не досліджувався стан передхвороби, коли людина ще не відчуває себе хворою, і їй здається, що вона здорова, але її організм став гірше справлятися зі звичними впливами різних шкідливих факторів.

Важко переоцінити значення сучасного виявлення стану передхвороби, а головне значення профілактичних заходів, завдяки яким можна зберегти здоров'я і попередити розвиток багатьох захворювань: серцево-судинних порушень, нервово-психічних захворювань, хвороб опорно-рухового апарату тощо.

Для того, щоб спортсмен військового хортингу був здоровим, йому треба не лікувати самого себе, а вжити заходів для попередження захворювання. При цьому треба пам'ятати, що здоров'я – це не тільки відсутність хвороби. Коли людина здорова, вона насолоджується життям, у неї гарний настрій, висока працездатність, є справжнє бажання жити, розвиватися і творити.

Профілактика захворювань є вирішальною ланкою охорони і зміцнення здоров'я людей, основою якої є популяризація здорового способу життя, занять військовим хортингом, загальною фізичною культурою, починаючи з дошкільнят. Соціальні та медичні заходи не дають очікуваного абсолютного ефекту в справі збереження здоров'я людей. В оздоровленні суспільства медицина пішла головним чином шляхом «від хвороби до здоров'я», перетворюючись все більше у виключно лікувальну та госпітальну.

Соціальні заходи є спрямованими переважно на поліпшення середовища проживання і на предмети споживання, але не на виховання людини. Натомість, військовий хортинг допомагає зберегти своє здоров'я без ліків, домогтися високої працездатності, професійного довголіття за рахунок адекватних фізичних навантажень і продуманого розкладу занять.

Найбільш виправданий шлях збільшення адаптаційних можливостей організму, збереження здоров'я, підготовки особистості до плідної трудової, суспільно важливої діяльності – заняття військовим хортингом [47–53]. Сьогодні ми навряд чи знайдемо освічену людину, яка б заперечувала велику роль видів спорту, військового хортингу, фізичної культури в сучасному суспільстві. У спортивних клубах, незалежно від віку, займаються військовим хортингом в усіх областях України тисячі людей, з яких переважна більшість – діти і молодь. Спортивні досягнення для більшості з них перестали бути самоціллю.

Фізичні тренування стають каталізатором життєвої активності, інструментом прориву у сфері інтелектуального потенціалу і довголіття. Технічний прогрес, звільняючи працівників від виснажливих енергетичних витрат, фізичної ручної праці, не звільнив їх від необхідності фізичної підготовки і професійної діяльності, але змінив завдання цієї підготовки.

У наші дні все більше видів трудової діяльності замість грубих фізичних зусиль вимагають точно розрахованих і точно скоординованих м'язових зусиль. Деякі професії пред'являють підвищені вимоги до психологічних можливостей людини, сенсорних можливостей та інших специфічних моральних і фізичних якостей. Особливо високі вимоги пред'являються представникам військових і правоохоронних професій, діяльність яких вимагає підвищеного рівня загальної та спеціальної фізичної підготовленості, психологічної витримки.

Однією з головних умов успішної професійної діяльності людини є високий рівень її загальної працездатності, гармонійний розвиток професійних, фізичних, духовних якостей.

Використовувані в теорії і методиці військового хортингу поняття про тренування, оздоровлення, фізичні якості дуже зручні для класифікації різноманіття тренувальних засобів і, по суті, є критерієм якісної оцінки моторної функції людини. Виділяються п'ять основних рухових якостей людини: сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість. Кожній з цих якостей притаманні свої структури та особливості, які в цілому характеризують фізичні здібності людини.

Охорона власного здоров'я – це безпосереднє завдання кожної людини. Вона не зможе перекласти це завдання на оточуючих. Адже нерідко буває і так, що людина хибним і неправильним способом життя, шкідливими звичками, гіподинамією, переїданням вже до 28–30 років доводить себе до катастрофічного стану, і лише тоді згадує про медицину та власне здоров'я. Якою б досконалою не була медицина, вона не може позбавити кожного від усіх хвороб.

Людина – сама є творцем свого здоров'я, за яке треба боротися, і над яким треба працювати. З раннього віку необхідно вести активний спосіб життя, гартуватися, займатися військовим хортингом або іншими видами спорту, дотримуватися правил особистої гігієни. Отже, військовий хортинг допомагає людині домагатися розумними шляхами справжньої гармонії здоров'я.

Цілісність людської особистості проявляється, перш за все, у взаємозв'язку і взаємодії психічних і фізичних сил організму. Гармонія психофізичних сил організму підвищує резерви здоров'я, створює умови для творчого самовираження в різних сферах нашого життя [54]. Активна і здорова людина надовго зберігає молодість, продовжуючи творчу діяльність.

Здоровий спосіб життя включає в себе наступні основні елементи: плідна праця, раціональний режим праці і відпочинку, викорінювання шкідливих звичок,

оптимальний руховий режим, особиста гігієна, загартовування, раціональне харчування тощо.

Здоров'я – це перша і найважливіша потреба людини, яка визначає здатність її до праці і забезпечує гармонійний розвиток особистості. Тому значення військового хортингу в розвитку здорового способу життя та підготовки до професійної діяльності людини величезне. Здоров'я виступає однією з найбільш значущих основ людського щастя, радості і благополуччя, тому проблема здоров'я – фундаментальна для всього людства. Вона завжди була і залишається в центрі уваги, пізнання і творчості людської діяльності.

Устремління до життя, до благополуччя, виражає корінні, глибинні потреби всього біологічного світу як основу його розвитку, а в свідомості людини походить від потаємних мрій про щастя, радість і благополуччя, виступає як одна з рушійних сил історії. Людина, її життя, причому не будь-яке, а життя, наповнене щастям, радістю і благополуччям, є головною цінністю культури.

Це завжди було, є і буде внутрішнім імперативом всієї людської діяльності, включаючи науково-технічну, виробничо-господарську та інші суспільні потреби, які при поверхневому розгляді, здавалося б, не пов'язані зі здоров'ям, щастям і довголіттям, але в кінцевому рахунку, за внутрішніми переконаннями людей, спрямовані на вирішення саме цих проблем.

Можливості військового хортингу в укріпленні здоров'я, корекції статури і постави, підвищенні загальної працездатності, психічної стійкості, нарешті, в самоствердженні дуже великі.

При цьому фізичне виховання виступає як провідний чинник, який визначає не тільки гармонійний розвиток молоді людини, а й успішність освоєння професії, плідність її майбутньої професійної діяльності.

Фізичний розвиток, який тісно пов'язаний зі здоров'ям – це процес зміни і становлення природних морфологічних і функціональних властивостей організму людини протягом її життя (зріст, маса тіла, окружність грудної клітини, життєва ємність легень тощо).

Загальний фізичний стан людини залежить від багатьох факторів, як природних, так і соціальних, але головне – він підлягає керуванню і координації. За допомогою відповідним чином підібраних і організованих заходів з використанням фізичних вправ, оздоровчих методик військового хортингу, раціонального харчування, режиму праці і відпочинку, можна в широкому діапазоні змінювати в необхідному напрямі показники фізичного розвитку та функціональної підготовленості школяра і студента.

Саме тому військовий хортинг широко використовується для зміцнення здоров'я, фізичного розвитку і підготовленості людини в сучасному навчально-виховному процесі закладів освіти. Фактично, військовий хортинг необхідний для соціального становлення молоді людини, будучи важливим засобом її всебічного і гармонійного розвитку.

Це означає, що військовий хортинг та його складові частини – оздоровчі технології в структурі освітньої і професійної підготовки школярів та студентів, виступає не тільки в ролі навчальної гуманітарної дисципліни, але і як засіб спрямованого розвитку цілісної особистості.

Дійсно, обов'язок кожної людини полягає в охороні свого здоров'я. Але усвідомити всю суть проблем і змін свого організму під силу не кожному. Шкідливі звички, переїдання, малорухливість, неправильний спосіб життя – все це призводить до тяжких наслідків. І часто буває так, що усвідомлення цього приходиться пізно. Людина сама

творює своє здоров'я. Потрібно багато думати і працювати, щоб його зберегти. Необхідно з раннього віку вести активний спосіб життя – займатися військовим хортингом, загартовуватися і, звичайно ж, дотримуватися особистої гігієни.

Давно відомо, що правильно організована рухова активність є найважливішим фактором формування фізичної культури, здорового способу життя та зміцнення здоров'я людини незалежно від її віку. Здоров'я – це перша і найважливіша потреба людини, яка визначає здатність її до праці і забезпечує гармонійний розвиток особистості. Тому рухова активність в життєдіяльності людини відіграє значну роль, адже рух – це життя.

Рух є природною потребою організму людини. Він формує структуру і функції людського організму, стимулює обмін речовин і енергії в організмі, покращує діяльність серця і дихання, а також функції деяких інших органів, що відіграють важливу роль у пристосуванні людини до постійно змінюваних умов довкілля. Велика рухливість спортсменів військового хортингу надає сприятливу дію на їх головний мозок, сприяючи розвитку не тільки фізичної, а й розумової діяльності.

Рухова активність, регулярні заняття військовим хортингом – обов'язкова умова здорового способу життя. Здоров'я є безцінним багатством. Найголовніше – захотіти бути здоровим. Здоров'я як капітал: його можна збільшити, його можна і прогуляти. Хочеш бути здоровим – живи правильно і будеш таким.

Згідно теорії і методики військового хортингу, кожна людина, яка займається військовим хортингом, має активно стати на шлях природної немедикаментозної охорони та підтримки свого здоров'я, попередження захворювань, не кажучи вже про те, що основним принципом для спортсменів має бути не збереження, а творення здоров'я. Адже організм людини має особливості самозахисту і самозбереження. Досвідчений спортсмен військового хортингу буде краще уникати хвороб, ніж вибирати ліки проти них.

Можна стверджувати, що для спортсменів військового хортингу настав час, коли природні методи профілактики і лікування мають стати пануючими, як єдино розумні й природні.

Лікує людину лікар, але виліковує її природа з усіма своїми особливостями. Хто не цінує свого здоров'я, той його не вартий.

Здоров'я людини на 50 % залежить від способу життя, на 20 % – від навколишнього середовища, на 20 % – від генетичної спадщини, і лише на 10 % – від медичного обслуговування.

Отже, людина має значно більші можливості для охорони свого здоров'я. Вона від природи може жити довго, якщо сама не буде скорочувати своє життя. Наш організм створений орієнтовно для 100 років життя і більше. Якщо ми повністю збалансуємо наше буття як у фізичному, так і в емоційному відношенні, то гранична тривалість життя цілком може піднятися до цього рівня і навіть більше. І якщо ми живемо менше, то це викликано не недоліками організму, а тим, як ми з ним поведимося. Нам говорять про природне старіння, ймовірно, це цілком справедливо.

Швидке руйнування організму з роками відбувається в основному не тому, що ми старіємо, а тому, що ми неправильно старіємо. Організм людини не має так швидко старіти, як він зазвичай це робить. Швидкість старіння залежить від нас самих. Треба лише позбутися чинників, що прискорюють старіння, в тому числі низької фізичної активності та психічної нестабільності.

Для кожної людини, як і для всього суспільства у цілому, немає більшої цінності, ніж здоров'я. Теорія і методика військового хортингу проблему здоров'я людини

піднімає на рівень існуючої сьогодні екологічної проблеми. Треба створити у суспільстві необхідність дбайливого відношення до людської екології. Говорячи про здоров'я, можна сказати, що здоровій людині потрібно все, весь світ, а хворій – одне здоров'я. В наш час не можна вважати себе культурною людиною, не вміючи орієнтуватися в своєму самопочутті, функціонуванні різних систем свого організму, а спортсменам не вміючи самостійно впливати на ці функції засобами військового хортингу, харчування тощо.

Кожна людина має прагнути оволодіти мистецтвом бути здоровою, не шкодуючи на це ні часу, ні зусиль. Мова, зрозуміло, йде не про просвітництво для самолікування, яке неприпустимо, тому що загрожує серйозними неприємностями для хворої людини. Йдеться про необхідність отримання і використання гігієнічних знань і умінь, які підтримують і примножують здоров'я, а в разі захворювання сприяють успішній спільній роботі лікаря й адекватного пацієнта, який має певний набір знань про свій організм. З часом хвороби будуть розцінювати як наслідок збоченого способу мислення, і тому хворіти – буде вважатися ганебним. Виявлення та вивчення причин хвороб служить основою профілактики. Найчастіше хвороби виникають у результаті впливу зовнішніх факторів. Однак, хвороби можуть виникати і від внутрішніх причин, що лежать у самому організмі. Зовнішні чинники – переохолодження, перегрівання, радіація, недоїдання та інші, змінюють внутрішній стан організму, в результаті чого знижується імунітет, опірність до хворобливих чинників.

Внутрішні причини хвороб пов'язують з генетичною спадковістю, конституцією тіла, реактивністю на процеси, імунітетом до хвороб тощо. Патологічний процес може розвиватися на різних рівнях: молекулярному, тканинному, органному, і нарешті, захопити всю систему. Слід зазначити, що в організмі всі клітини, тканини і органи нерозривно пов'язані. Тому немає місцевих хвороб, завжди хворіє весь організм. Звідси випливає основний принцип лікування – треба лікувати не хворобу, а хворого.

Основна мета військового хортингу як оздоровчої системи в Україні – збереження і зміцнення здоров'я українського народу шляхом формування позитивного світогляду, виховання свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я як головної умови реалізації творчого і фізичного потенціалу особистості.

Серед різноманітних форм організації занять з військового хортингу в закладах освіти особливе місце займають уроки фізичної культури та гурткові заняття в школі, заняття у закладах позашкільної освіти, уроки фізичного виховання і позааудиторні секційні заняття в закладах вищої освіти.

Педагог за допомогою всіх форм навчальної, позакласної і позааудиторної роботи має закласти фундамент фізичної культури школярам і студентам, які займаються військовим хортингом, вказати їм шляхи оволодіння знаннями, навичками й уміннями, необхідними для забезпечення здорового способу життя.

Таким чином, в основі оздоровчої системи військового хортингу лежить комплекс наукових знань про засоби та методи профілактики захворювань. У зв'язку з цим виникла необхідність викладання військового хортингу в закладах освіти. Отже, викладений матеріал спрямований на розвиток професійної ерудиції викладачів фізичного виховання, вчителів фізичної культури, тренерів з військового хортингу, соціальних педагогів, широкого наукового світогляду, стимулювання пізнавального й професійного інтересу, науково-дослідної діяльності школярів і студентів.

Мета дослідження – надати загальну характеристику спортивного тренування в військовому хортингу, сформулювати у педагогів та учнів систему знань з теорії і методики військового хортингу як системи вдосконалення особистості, глибоке

розуміння необхідності підтримки високого рівня фізичної підготовленості, здорового способу життя, допомогти здобути глибокі знання в області педагогічної, медичної та психологічної складової військового хортингу, навчити їх практично застосовувати набуті вміння і навички у своїй педагогічній і навчальній діяльності з метою підвищення професійно-прикладної підготовки, поліпшення фізичної підготовленості, профілактики захворювань, рекреації та оптимізації здоров'я особистості, орієнтації на здоровий спосіб життя; формування у школярів і студентів закладів освіти свідомого і відповідального ставлення до індивідуального здоров'я та здоров'я нації.

Дослідження має міждисциплінарний характер і поєднує в собі педагогічний, спортивно-підготовчий, методично-фізіологічний, медико-психологічний, соціальний та виховний компоненти.

Завдання наукового дослідження:

надання загальної характеристики спортивного тренування в військовому хортингу; формування у педагогів та учнів ґрунтовних знання з теорії і методики військового хортингу як національного професійно-прикладного виду спорту України, системи вдосконалення особистості та оздоровчої системи людини, а також впровадження і вдосконалення науково-методичної бази однієї з дисциплін при підготовці фахівців з фізичної культури і спорту, правоохоронної діяльності на кафедрі спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України;

створення у викладачів, тренерів і спортсменів військового хортингу системи знань про зміст, форми і методи підготовки спортсменів, формування фізичної культури особистості, здоровий спосіб життя, глибокі переконання в необхідності його дотримання особистістю і розуміння головних проблем, які пов'язані із впровадженням його в життя;

допомога в оволодінні основними методами проведення занять з військового хортингу у закладах освіти, діагностики рівня фізичної підготовленості, здоров'я і принципами підтримки здорового способу життя;

створення розуміння основних факторів ризику розвитку захворювань та методів їх профілактики.

У результаті засвоєння матеріалу основної програми тренери з військового хортингу, педагоги та учні мають знати: основи теорії і методики викладання військового хортингу; основні завдання, методи і принципи оздоровчої та виховної системи військового хортингу; суть понять «методика тренувань», «цінності здорового життя»; особливості дії зовнішніх та внутрішніх факторів на фізичний стан людини; основи раціонального харчування; основи психічного здоров'я та самопсихотерапії; причини ризику та основи профілактики різних соматичних та психосоматичних захворювань.

Тренери, педагоги з військового хортингу мають вміти: оцінювати стан своєї фізичної та психологічної підготовленості, здоров'я за допомогою різних методів дослідження; скласти рекомендації з теорії і методики проведення занять з військового хортингу, дотримання рухового режиму для осіб різного віку; обґрунтувати ефективний режим тренувань і здоровий режим харчування; використовувати нетрадиційні методи тренування та оздоровлення; планувати навчальний матеріал, проводити бесіди і читати лекції з даного курсу в закладі загальної середньої, позашкільної та вищої освіти; організовувати спортивні та оздоровчі тренування з військового хортингу в закладі загальної середньої, позашкільної та вищої освіти.

У процесі вивчення матеріалу програми військового хортингу можуть використовуватися як традиційні форми занять (уроки, навчально-тренувальні заняття, лекції та практичні заняття), так і нетрадиційні – дискусії, зустрічі з науковцями, педагогами, військовими, тренерами, судьями, спортсменами, лікарями тощо. Систематична і правильно організована робота сприятиме ґрунтовному осмисленню теоретичного та методичного матеріалу.

На теоретичних заняттях викладається матеріал з теорії і методики військового хортингу, питання спортивної підготовки, збереження і покращення здоров'я людини. Школярі та студенти знайомляться з сучасними засобами тренування й оздоровлення, що характеризуються особливістю кожного з них. Особлива увага приділяється питанням вивчення термінології прийомів самозахисту, дозування фізичних навантажень, профілактики порушень постави, розвитку серцево-судинних та інших захворювань засобами військового хортингу. Висвітлюються також питання методики організації та проведення тренувань.

На практичних заняттях формуються уміння виконувати ефективні прийоми самозахисту, визначення рухової активності та складання індивідуальних тренувальних програм. Школярі і студенти знайомляться з сучасними методиками діагностики здоров'я та щоденниками самоконтролю. Основна дидактична мета практичного заняття – розширення, поглиблення і деталізація наукових знань, отриманих на теоретичних заняттях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення умінь і навичок, розвиток наукового мислення.

В послідовності розташування розділів програми військового хортингу для практичних занять закладена наступність дій викладача закладу освіти, тренера з військового хортингу при реалізації його інструкторської функції щодо самостійного використання особливостей теорії і методики військового хортингу, фізичних вправ школярами і студентами у спортивному тренуванні. Формування таких умінь і навичок включає в себе використання різноманітних тренувальних, оздоровчих та виховних методик.

Закон України «Про освіту» одними із основних завдань визначає: виховання громадянина-патріота України, забезпечення потреби особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку, підготовку підростаючого покоління до професійного самовизначення.

Одним із дієвих засобів фізичного та морально-етичного виховання дітей і молоді є військовий хортинг, який сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню фізичного апарату дитини. Військовий хортинг є національним професійно-прикладним видом спорту України, багаторічним спеціально організованим процесом навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання та оздоровлення дітей і молоді.

Основною **метою** програми підготовки спортсменів військового хортингу є патріотичне виховання громадянина-патріота на бойових, культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична підготовка дітей і молоді засобами військового хортингу.

Основними **завданнями** програми підготовки спортсменів військового хортингу є:
оволодіння основами базової техніки військового хортингу в обсязі, необхідному та достатньому для участі у фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходах;
розвиток фізичних здібностей, вольових і морально-етичних якостей;
формування навичок здорового способу життя;

формування критичного ставлення до особистої спортивної майстерності;
залучення до кращих зразків світового та вітчизняного спорту;
сприяння професійному визначенню учнів військового хортингу.

Загальними **принципами** організації навчально-виховного процесу з військового хортингу є науковість, синтез інтелектуальної та практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу. Навчальний матеріал програми адаптований до занять зі спортсменами різного рівня підготовленості, містить теоретичні відомості, елементи базової техніки військового хортингу, що подані у вигляді фізичних вправ та імітаційних формальних комплексів, а також вправ з елементами самозахисту військового хортингу.

У процесі навчання спортсменів військового хортингу застосовуються такі методи: *наочні* (показ вправ, демонстрація вправ на схемі, макеті, екрані тощо); *словесні* (розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, переконання, бесіда тощо); *практичні* (метод вправ і його варіанти: початкове вивчення технічних дій у цілому або частинами), метод багаторазового повторення (перемінний, інтервальний, ігровий, змагальний тощо).

Методики організації освітнього процесу з військового хортингу у закладах освіти застосовуються згідно постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2018 року № 845 «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання», листа Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/11-19310 від 14.12.2012 р.), що є нормативним документом, яким дозволено заняття даним видом спорту у закладах освіти вихованцям віком від 5 років, «Методичних рекомендацій щодо змісту та оформлення навчальних програм закладів освіти» від 5.06.2013 р. № 14.1/10-1685, лист ДНУ «Інституту інноваційних технологій і змісту освіти», а також на основі Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в закладах освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 22.07.2008 року № 676.

Програма військового хортингу визначає цілі та завдання роботи у навчальних групах з військового хортингу у закладах освіти і містить: вступ у вигляді розширеної пояснювальної записки з загальною характеристикою принципів і методів роботи, термінів реалізації програми, визначення видів навантаження, засобів організації освітнього процесу; розкриті питання за розділами теоретичної, фізичної, технічної, тактичної та психологічної підготовки, методики проведення занять з військового хортингу та виховної роботи; надані навчально-тематичні плани та зміст програми з переліком тем за рівнями навчання; прогнозований результат реалізації програми та шляхи його діагностики; післямову; список використаних джерел; додатки. У програмі наведено перелік обладнання та індивідуального спорядження, необхідного для забезпечення ефективності навчально-виховного, фізкультурно-оздоровчого та тренувального процесу.

В гуртки та секції військового хортингу закладів освіти приймаються діти, які виявляють інтерес і бажання до занять військовим хортингом, не мають медичних протипоказань і відносяться до основної медичної групи, відповідно до Інструкції про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури, затвердженої спільним наказом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 року № 518/674.

Групи формуються за рівнями підготовки з урахуванням віку та підготовленості учнів: початковий рівень (1-й та 2-й роки навчання), діти віком 5–7 років; основний рівень (3–6-й рік навчання), діти та підлітки віком 8–15 років; вищий рівень (7-й, 8-й рік навчання), юнаки та молодь віком 16–21 рік і старше.

Програма військового хортингу передбачає проведення теоретичних і практичних навчальних занять. Теоретичні відомості з військового хортингу можуть повідомлятися у процесі практичних занять.

Також передбачаються заняття за окремими видами підготовки та синтезовані заняття (поєднання основ техніки військового хортингу й акробатики, ударних комбінації та кидкової техніки, техніки виконання прийомів у стійці та партері – продовження захисних і атакувальних дій тощо. Для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку застосовується переважно ігровий метод. При необхідності можливе окреме навчання хлопців і дівчат. На заняттях рекомендується здійснювати особистісно-орієнтований підхід до навчання школярів і студентів за статевими й індивідуальними особливостями фізичного розвитку, а також з урахуванням їхніх потреб і здібностей.

Заняття в групах початкового рівня проводяться груповим методом. У період підготовки до виступів на змаганнях групові заняття можуть бути замінені зведеними тренуваннями з іншими клубами військового хортингу (постановка та вивчення індивідуальних технічних дій, комбінацій на партнерах різної комплекції – високому, низькому, важкому, легкому тощо).

Програмою військового хортингу передбачається участь спортсменів різних вікових груп у змаганнях усіх рівнів у складі збірних команд і в особистому заліку, виконання нормативів юнацьких і дорослих спортивних розрядів. Участь спортсменів військового хортингу в змаганнях здійснюється тільки за їх особистим бажанням та з дозволу їх батьків, а також за умови оформлення страховки від нещасних випадків на період проведення змагань.

Враховуючи різноманітність розділів змагань з військового хортингу, а також засобів самозахисту військового хортингу як мистецтва однокористувача, тренувально-підготовчий процес на практичних заняттях може проводитись повною групою, малими групами (4–6 чоловік), парами й індивідуально. Винятком є теоретичні заняття та зведені тренування з підготовки показових груп, або підготовки основної групи до атестації з військового хортингу (отримання ступенів – ранків).

Відповідно до вимог «Типового положення про навчання з питань охорони праці» зі школярами і студентами обов'язково проводяться відповідні інструктажі (вступний, первинний, позаплановий, цільовий) з безпеки життєдіяльності на заняттях.

Контрольні заняття проходять 1 раз на півріччя: у формі відкритого чи підсумкового заняття – для груп початкового та основного рівнів; у формі змагання – для груп спортсменів військового хортингу основного та вищого рівнів.

Форми контролю за досягненнями спортсменів військового хортингу: спостереження за учнем у процесі занять щодо регулярності відвідування занять, дисциплінованості, дотримання етикету військового хортингу, старанності на тренуваннях (постійно); відкриті та підсумкові заняття для батьків, керівництва закладу освіти та спеціалістів державних органів освіти (один раз на півріччя); підсумкові перевідні заняття (при переводі на наступний рівень навчання); участь у показових виступах на масових заходах (за планом закладу освіти); виконання програми атестаційних тестів на кваліфікаційні учнівські ступені військового хортингу – ранки; участь у змаганнях, отримання перемог і виконання спортивних розрядів.

Для контролю якості засвоєння спеціальних вправ і елементів базової техніки військового хортингу по закінченні навчального року програма підготовки спортсменів передбачає виконання контрольних і перевідних нормативів.

Учні виконують навчальні нормативи (з урахуванням динаміки особистого результату), що розроблені відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462, програми «Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–11 класи» авт. Круцевич Т. Ю. та програми «Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти», схваленої для використання в загальноосвітніх навчальних закладах» комісією із Захисту Вітчизни Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України листом Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України від 12.12.2019 року № 22.1/12-Г-1143.

Під час виконання навчальних нормативів оцінюється виконання технічного елемента кожною дитиною окремо. Порядок їх проведення визначає керівник спортивної секції відповідно до календарно-тематичного планування. Педагог, враховуючи рівень підготовки учнів і студентів, стан матеріально-технічної бази закладу освіти, може вносити зміни й доповнення в зміст програм та кількість годин для опанування певних тем, що містяться у програмі військового хортингу. Заняття з учнями може проводити педагог, який має відповідну педагогічну освіту і фахову підготовку з військового хортингу.

Таким чином, авторитет військового хортингу в Україні незмінно поширюється, адже до роботи в спортивні клуби та дитячі гуртки залучаються провідні вчені, фахові науковці закладів вищої освіти та Національної академії педагогічних наук України. Серед старшокласників популярними стають молодіжні центри з виду спорту військовий хортинг, де змістовно організовується їхнє дозвілля, використовуються форми і методи роботи, які максимально відволікають молодь від вулиці, неблагополучних сімей. Час вимагає пошукати спортивну та оздоровчу освіту дітей і підлітків, підготовку до підприємницької діяльності.

В закладах освіти постійно поширюється мережа гуртків і шкіл юних спортсменів. За участю учнів закладів освіти щорічно проводяться всеукраїнські та міжнародні змагання з військового хортингу, виставки, олімпіади, турніри, конкурси тощо. Кожен тип закладу освіти має свою специфіку виховної роботи з учнями, використовує різні методи виховної роботи: інформаційні, наочні, практичні, методи стимулювання творчої діяльності і контролю за ефективним вихованням дітей та молоді.

Всі педагоги закладів освіти розуміють, що дитину необхідно розвивати в багатьох сферах: інтелектуальній, фізичній, духовній, емоційній і соціальній. Але найчастіше батьки приділяють увагу одній зі сфер, забуваючи про інші. Виховання дітей – процес непростий, що вимагає особливої уваги з боку батьків.

Адже, як це важливо, щоб дитина гармонійно розвивалася в усіх напрямках: була розумною, здоровою, міцною і вихованою.

Військовий хортинг не тільки благотворно впливає на розвиток м'язів, але розвиває й інші сфери особистості, а саме: фізичну (постійні тренування зміцнюють м'язи, поліпшують самопочуття, підвищують імунітет); інтелектуальну (під час занять військовим хортингом дитина розвиває логічне мислення, опрацьовує стратегії своїх дій); емоційну (заняття військовим хортингом є прекрасною розрядкою для дитини, адже саме на тренуваннях вона може зняти стрес і підвищити настрій); соціальну (військовий хортинг – це постійна комунікація з іншими спортсменами і тренерами під час тренувань і змагань; саме тут дитина вчиться спілкуватися з людьми різних характерів і поглядів); духовну (військовий хортинг має свою філософію, тут

розвивають не тільки тіло, а й душу; спортсмен вчиться розуміти навколишній світ і самого себе).

Висновки. Таким чином, у даному науковому дослідженні визначено основні аспекти гармонійного розвитку юного спортсмена військового хортингу та виховний потенціал виду спорту.

Метою дослідження є визначення та наукове обґрунтування значимості рівня вихованості учнів як складової частини програми військового хортингу, цінностей і поглядів учнівської та студентської молоді, яка займається військовим хортингом, визначення змісту, форм і методів підвищення рівня фізичного та психічного рівня готовності спортсменів до тренувальних технологій національного професійно-прикладного виду спорту України – військового хортингу.

Визначено, що у спортивному залі військового хортингу діють суворі правила дисципліни, засновані на спортивному етикеті та розумінні про гідне поводження спортсмена в суспільстві серед оточуючих людей.

Перебуваючи поблизу спортивного залу (хорта), спортивної бази, тренувального майданчика, а також в оточенні інших людей, спортсменові забороняється демонструвати свої негативні звички, перебувати в нетверезому вигляді або розпивати горілчані напої, включаючи пиво та слабоалкогольні напої, курити або мати при собі предмети куріння, цигарки, сигари, сірники, запальнички, вживати в спілкуванні з членами клубу або сторонніми людьми нецензурну мову (негарні, некультурні слова), підвищений агресивний тон розмови, ображати людину.

Спортсмен військового хортингу має показувати приклад позитивного добродушного спілкування в колективі, особистої самодисципліни.

Дотримання етичних норм поведінки є важливою частиною системи військового хортингу.

Принципи військового хортингу набагато більше, ніж просто безладна колекція корисних прийомів. Кожен зі спортсменів підтримує дисципліну впродовж всього періоду тренувань.

Перспективи подальшого дослідження. Подальші розробки у напрямі гармонійного розвитку спортсменів, визначення вимог етикету військового хортингу будуть спрямовані на впровадження дисциплінарних вимог у систему спортивної підготовки учнів спортивних секцій і гуртків закладів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асташевський С. В. Особливості вивчення прийомів рукопашної сутички за методиками військового хортингу / С. В. Асташевський, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 29–45.

2. Бабанов Т. І. Якісне виконання імітаційних формальних комплексів бойового хортингу як вид змагальної програми для спортсменів / Т. І. Бабанов, Е. А. Єрмоєнко, Є. М. Сокол // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1156–1173.

3. Бех. І. ХОРТИНГ, ЯК ЧИННИК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ / І. Бех, В. Бойко, В. Дзюба, З. Діхтяренко, С. Додурич, В. Дроговоз, Е. Єрмоєнко, М. Зубалій, В. Івашковський, М. Качур, В. Каюков, В. Коваль, О. Коркішко, І. Малинський, Б. Мисак, С. Оришко, О. Остапенко, Г. П'янковський, В. Радзиховський, А. Ребрина, Л. Сущенко // Редакційна колегія. 2018. 89 с.

4. Бортничук О. О. Проведення спортивних сутичок за регламентом змагань з бойового хортингу / О. О. Бортничук, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1070–1088.

5. Буртненко С. О. Вдосконалення та розвиток координаційних здібностей учнів спортивної секції бойового хортингу / С. О. Буртненко, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1261–1275.

6. Бутов С. Є. ПАУЕРЛІФТИНГ ЯК СПОСІБ ТРЕНУВАННЯ М'ЯЗІВ СТУДЕНТАМ-ХОРТИНГІСТАМ / С. Є. Бутов, О. Ф. Гіда, Е. А. Єрьоменко, І. Й. Малинський, В. М. Платонов // СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ», 1217.

7. БХУК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ. ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович. Наукові записки/Ред. кол.: ВФ Черкасов, ВВ Радул, НС Савченко та ін.–Випуск ...

8. Ващенко О. Д. Система виховання рухових здібностей учнів спортивної секції бойового хортингу / О. Д. Ващенко, Е. А. Єрьоменко, І. І. Дмитрук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1196–1211.

9. Вирський Б. С. Програмні вимоги і зміст спеціальних вправ для проведення заліку на підвищення кваліфікаційного ступеня у системі бойового хортингу / Б. С. Вирський, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1003–1023.

10. Герасимчук С. А. Впровадження і проведення туристичних походів з метою військово-патріотичного виховання старшокласників засобами бойового хортингу / С. А. Герасимчук, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – С. 792–802.

11. Гречаний О. М. Combat horting in general secondary education institutions / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко, Ю. В. Черпак, І. В. Суліма // ... фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар ..., 2020.

12. Гречаний О. М. Бойові звичаї України в методиках хортингу / О. М. Гречаний, В. С. Шевчук // К.: Паливода А.В., 2011. – С. 51-59.

13. Гречаний О. М. Забезпечення здорового способу життя людини засобами хортингу / О. М. Гречаний, С. А. Карасевич // К.: Паливода А.В., 2010. – С. 112-123.

14. Грибан Г. Динаміка психоемоційного стану та індивідуально-психологічні особливості студентів під час занять з фізичної культури. / Г. Грибан, О. Кузніцова, Д. Дзензелюк, І.Й. Малинський, З.М. Діхтяренко, Е.А. Єрьоменко, О. Отравенко, А. Литвиненко, Н. Лугін, І. Охріменко, К. Пронтенко // Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores.–Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo. no.: 113, Período: Diciembre. – 2019.

15. Грибан Г. ХОРТИНГ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПОРТСМЕНІВ ЗА ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю УЧНЮ, СТУДЕНТУ, КУРСАНТУ ПІД ЧАС ЗАЙНЯТТЯ, ЗМАГАНЬ / Г. Грибан, Е. Єрьоменко, В. Жолдак, А. Котов, А. Лаптев, М. Линець // СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ», 1324.

16. Грищук В. Л. Організація та формування спеціальних професійних якостей працівників правоохоронних органів / В.Л. Грищук, В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, С. М. Бадьора, С. П. Параниця, О. А. Бухтіяров, О. В. Буток, А. В. Тішин // Ірпінь: УДФСУ. – 2022.

17. Діхтяренко З. М. Інноваційні підходи майбутніх тренерів єдиноборства та учителів фізичної культури до модельної навчальної програми «Фізична культура 5-6 клас». Варіативний модуль «Бойовий хортинг» в умовах воєнного стану для формування активної життєвої позиції / З.М. Діхтяренко, Н.Ю. Довгань, О.В. Отравенко, Е.А. Єрьоменко, О.Д. Завістовський // Київ: Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова. - 2023.

18. Діхтяренко З.М., Довгань Н.Ю., Отравенко О.В., Єрьоменко Е.А., Завістовський О.Д. Інноваційні підходи майбутніх тренерів єдиноборства та учителів фізичної культури до модульної навчальної програми «Фізична культура 5-6 клас». Варіативний модуль «Бойовий хортинг» в умовах воєнного стану для формування активної життєвої позиції. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2023. – Вип. 8 (168). С. 50-56.

19. Діхтяренко З. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ: ХОРТИНГ ТА ТХЕКВОНДО (ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ) / З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко, М. Зубалій, І. Малинський // ББК 75.11+ 74.200 ПЗ2.

20. Діхтяренко З. М. РІВЕНЬ СФОРМОВАНОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНОСТІ В УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, КУРСАНТІВ У СПОРТИВНОМУ ГУРТКУ «БОЙОВИЙ ХОРТИНГ»–ВИЗНАЧЕННЯ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА) / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // - Ш-70 Ш-70 Шляхи удосконалення професійних ..., 2022.
21. Діхтяренко З. М. ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ В УЧНІВ–УСПІШНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ В СИСТЕМІ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ / З.М. Діхтяренко, Е.А. Єрмоєнко // ББК 74.200 С 91 Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 5 від 25 травня 2023 року). 2023. 68.
22. Діхтяренко З. ХОРТИНГ ЯК СПОСІБ ЖИТТЯ ТА СИСТЕМА ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ / З. Діхтяренко, Е. Єрмоєнко, М. Зубалій, К. Кукушкін // ББК 75.11+ 74.200 ПЗ2.
23. Доброгорський С. В. Суддівська термінологія та класифікація суддівських жестів на змаганнях з бойового хортингу / С. В. Доброгорський, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1108–1128.
24. Дяченко С. В. Вдосконалення провідних фізичних якостей спортсменів бойового хортингу за рахунок координації вправ і навантаження / С. В. Дяченко, Е. А. Єрмоєнко, І. В. Шевчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1174–1195.
25. Ельконін Д. С. Основи вдосконалення швидкісних якостей в учнів спортивної секції бойового хортингу / Д. С. Ельконін, Е. А. Єрмоєнко, С. Я. Федорчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1230–1245.
26. Ермоєнко Э. А. Суть преподавания боевого искусства / Э. А. Ермоєнко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1990. – С. 14–20.
27. Єрмоєнко Е. А. Багаторічна підготовка атестованих спортсменів / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 285–303.
28. Єрмоєнко Е. А. Біологічний потенціал спортсмена та соціальні умови його здоров'я / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 164–184.
29. Єрмоєнко Е. А. Боевое искусство как философская категория и воспитательная система / Е. А. Єрмоєнко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1990. – С. 45–51.
30. Єрмоєнко Е. А. Бойове корення і сучасне призначення школи бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 21–236.
31. Єрмоєнко Е. А. Бойове коріння і сучасне призначення бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 82–145.
32. Єрмоєнко Е. А. Бойове мистецтво для тренування співробітників державних правоохоронних структур України / Е. А. Єрмоєнко // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 184–197.
33. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як ефективна система вдосконалення особистості бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 237–398.
34. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військової підготовки та явище бойової культури українців / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 65–82.
35. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як спорт – фактор миру та дружби між народами / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 145–161.
36. Єрмоєнко Е. А. Бойові мистецтва як засіб всебічного виховання і розвитку особистості / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 160–176.

37. Єрмоєнко Е. А. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 52–65.
38. Єрмоєнко Е. А. Вольові якості хортингіста / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 3. – Ч. 2. – С. 578–596.
39. Єрмоєнко Е. А. Воля до перемоги як результат формування морально-вольових якостей спортсменів бойових мистецтв / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1992. – С. 126–137.
40. Єрмоєнко Е. А. Зміст програми теоретичних занять з бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 243–258.
41. Єрмоєнко Е. А. Зміст тематичних модулів програми навчальної дисципліни з хортингу в закладі вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 3. – С. 88–115.
42. Єрмоєнко Е. А. Козацькі бойові традиції у школах єдиноборств України / Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 58–61.
43. Єрмоєнко Е. А. Критерії високої професійної готовності співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 3. – С. 34–46.
44. Єрмоєнко Е. А. Медико-педагогічні аспекти впливу бойового хортингу на організм спортсмена / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 228–236.
45. Єрмоєнко Е. А. Мотивація спортсмена-єдиноборця для перемоги на змаганнях / Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 53–56.
46. Єрмоєнко Е. А. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА з бойового хортингу для учнів / Е. А. Єрмоєнко // ЄРМОЄНКО Едуард Анатолійович–професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки. – навч. прог.
47. Єрмоєнко Е. А. Основи теорії і методики хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К.: Паливода А. В., 2014. –193 с.
48. Єрмоєнко Е. А. Основи тренування в бойовому мистецтві / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 182–193.
49. Єрмоєнко Е. А. Основна робоча програма тренувальної роботи з учнями секції бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Повний збірник навчально-тренувальних програм з бойового хортингу для різних груп населення / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2023. – С. 22–67.
50. Єрмоєнко Е. А. Основні аспекти бойового хортингу як професійно-прикладного виду єдиноборства / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 258–269.
51. Єрмоєнко Е. А. Передумови виникнення та філософське підґрунтя бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 21–52.
52. Єрмоєнко Е. А. Підготовка кваліфікованих спортсменів у системі бойових мистецтв / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 280–296.
53. Єрмоєнко Е. А. План і вимоги програми фізкультурних занять з бойового хортингу для учнів різних вікових груп і статі / Е. А. Єрмоєнко // Повний збірник навчально-тренувальних програм з бойового хортингу для різних груп населення / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2023. – С. 96–115.
54. Єрмоєнко Е. А. Показники фізичної підготовленості / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 2. – С. 410–421.
55. Єрмоєнко Е. А. Популяризація здорового способу життя у середовищі бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 219–228.

56. Єрмоєнко Е. А. Поясна система Всесвітньої федерації бойового хортингу та атестація на кваліфікаційні ступені / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 269–283.

57. Єрмоєнко Е. А. Програмні завдання для проведення занять з бойового хортингу для старших школярів і студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Повний збірник навчально-тренувальних програм з бойового хортингу для різних груп населення / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2023. – С. 4–21.

58. Єрмоєнко Е. А. Розділ змагань «Борцівська сутичка» / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 371–379.

59. Єрмоєнко Е. А. Розділ змагань «Рукопашна сутичка» / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 322–371.

60. Єрмоєнко Е. А. Розділ змагань «Самозахист» / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 379–385.

61. Єрмоєнко Е. А. Розділ змагань «Форма» / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 385–396.

62. Єрмоєнко Е. А. Система підготовки спортсменів у бойових мистецтвах / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДФКіС, 1999. – С. 18–32.

63. Єрмоєнко Е. А. Складові здорового способу життя спортсмена бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 184–214.

64. Єрмоєнко Е. А. Спеціальна методика розтяжки для кваліфікованих спортсменів-єдиноборців / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДФКіС, 1991. – С. 85–98.

65. Єрмоєнко Е. А. Структура програмних вимог фізкультурно-оздоровчого спрямування для проведення занять з бойового хортингу для учнів молодшого юнацького віку / Е. А. Єрмоєнко // Повний збірник навчально-тренувальних програм з бойового хортингу для різних груп населення / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2023. – С. 68–95.

66. Єрмоєнко Е. А. Теорія і методика бойового хортингу як наукова і навчальна дисципліна / Е. А. Єрмоєнко // Засоби навчання в бойовому хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 237–243.

67. Єрмоєнко Е. А. Учасники змагань з бойового хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 316–322.

68. Єрмоєнко Е. А. Філософія воєни и взгляд на смысл жизни / Е. А. Єрмоєнко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1990. – С. 78–88.

69. Єрмоєнко Е. А. Фізичне виховання школярів у процесі гурткових занять бойовим мистецтвом / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДФКіС, 1999. – С. 130–139.

70. Єрмоєнко Е. ФІНАНСУВАННЯ СПОРТУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ / Е. Єрмоєнко, І. Крамаренко, А. Москальов // Редакційна колегія. К. : Паливода А. В. 2018. С. 196.

71. Єрмоєнко Е. А. Формування бойової готовності та психологічне забезпечення успішної діяльності спортсмена-єдиноборця / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДФКіС, 1999. – С. 56–72.

72. Єрмоєнко Е. ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ЗДОРОВОГО ЖИТТЯ І ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПЕРЕДУМОВА СПОРТИВНИХ УСПІХІВ У БОЙОВОМУ ХОРТИНГУ / Е. Єрмоєнко // Вступ. Закон України «Про освіту».

73. Єрмоєнко Е. А. Характеристика правил спортивних змагань з бойового хортингу / Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – С. 303–316.

74. Іванченко А. А. Основи всебічної підготовки хортингіста до змагальної діяльності / А. А. Іванченко, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 3. – С. 64–77.

75. Калинко О. Р. Критерії суддівських оцінок та визначення загального результату змагальної сутички з бойового хортингу / О. Р. Калинко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1089–1107.

76. Карасевич С. А. Класифікація базової та індивідуальної техніки бойового хортингу у програмі вдосконалення технічної готовності учнів / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та

діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1276–1291.

77. Короленко Ю. Ю. Професійні обов'язки судді в роботі суддівської колегії змагань з бойового хортингу / Ю. Ю. Короленко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1036–1052.

78. Кукушкін К. М. БОЙОВИЙ ХОРТИНГ: ФОРМИ І ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ / К.М. Кукушкін, Е.А. Єрмоєнко // - ББК 74.200 С 91 Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 5 від 25 травня 2023 року). 2023. 133.

79. Литовченко Д. М. Сутичка з боротьби у вигляді основної програми спортивних змагань з бойового хортингу / Д. М. Литовченко, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Палій // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1129–1142.

80. Мельник Н. М. Формування ціннісних установок учнів спортивної секції військового хортингу на здоровий спосіб життя / Н. М. Мельник, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 175–192.

81. Онопченко І. Б. Структура основної частини змагальної програми бойового хортингу з рукопашної сутички / І. Б. Онопченко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1053–1069.

82. Оржеховська В. М. / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко // К.: Паливода АВ. – 2019.

83. Пашенко П. Л. Система підготовки курсантів до служби в силових структурах держави / П. Л. Пашенко, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 3. – С. 19–33.

84. Поливняний С. А. Основні параметри самоконтролю у процесі фізичних тренувань в системі хортингу / С. А. Поливняний, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 3. – С. 47–63.

85. Пронтенко К. Академічна працездатність та розумові здібності курсантів, які займаються спортом під час навчання / К. Пронтенко, Г. Грибан, І. Охріменко, В. Бондаренко, С. Безпалій, З.М. Діхтяренко, Е.А. Єрмоєнко, О. Булгаков, І. Бдошунчук, Д. Дзензелюк // Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre. - 2019.

86. Радченко Б. І. Укріпленість спортивних і культурних звичаїв бойового хортингу як національного односторонства українського народу / Б. І. Радченко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 969–985.

87. Стадник Д. М. Теоретичні та практичні засади виду спорту бойового хортингу як впливового засобу формування фізичної культури людини / Д. М. Стадник, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 953–968.

88. Степаненко С. С. Використання провідних засобів удосконалення силових якостей учнів у процесі занять бойовим хортингом / С. С. Степаненко, Е. А. Єрмоєнко, С. Я. Федорчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1212–1229.

89. Тодорук С. І. Виховна система хортингу на захисті інтересів України / С. І. Тодорук, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 4. – Ч. 3. – С. 5–18.

90. Турчинський В. Є. Критерії оцінювання якості демонстрації техніки прийомів самозахисту на змаганнях з бойового хортингу / В. Є. Турчинський, Е. А. Єрмоєнко, В. П. Кривенко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–

04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1143–1155.

91. Устименко І. В. Засоби розвитку вольових якостей для вдосконалення спеціальної витривалості учнів спортивної секції бойового хортингу / І. В. Устименко, Е. А. Єрмоменко, В. П. Голуб // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 1246–1260.

92. Федорченко Т. Валентина Оржеховська / Т. Федорченко, Е. Єрмоменко, З. Діхтяренко, О. Мельник // - Редакційна колегія, 2016. – С. 21.

93. Шило О. М. Особливості виконання військового обов'язку в запасі після служби в армії / О. М. Шило, Е. А. Єрмоменко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 193–208.

94. Щербаков А. А. Порядок і структура проведення атестації на підвищення ступеня з бойового хортингу / А. А. Щербаков, Е. А. Єрмоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 986–1002.

95. Dikhtyarenko, Z.M.; Dovgan, N. Yu.; Otravenko, O.V.; Yeryomenko, E.A.; Zavistovskiy, O.D. Innovative approaches of future martial arts coaches and physical culture teachers to the modular curriculum "Physical Culture Grades 5-6". The variant module "Combat horting" in the conditions of martial law for the formation of an active life position. - Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. 50-56.

96. Dikhtyarenko Z.M., Dovgan N.Yu., Otravenko O.V., Yeryomenko E.A., Zavistovskiy O.D. Innovative approaches of future martial arts coaches and physical culture teachers to the modular curriculum "Physical Culture Grades 5-6". The variant module "Combat horting" in the conditions of martial law for the formation of an active life position. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and Pedagogical problems of Physical culture (Physical culture and Sports). Kyiv, 2023. – Issue 8 (168). P. 50-56.

97. Dikhtiarenko, Z.; Yeromenko, E. Military and patriotic education of apprentice and student youth, cadets in the sports group «Combat Horting» under the conditions of marital state / Z. Dikhtiarenko, E. Yeromenko // - Problems of Education, 2022.

98. Dikhtiarenko, Z.; Kolomoiets, A.; Derevyanko, V.; Yeromenko, V. Vykorystannia Modelnoi navchalnoi prohramy «Fizychna kultura. 5-6 klas» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Variatyvnyi modul «Boiovohyi Khortyng» dlia zhyttievo aktyvnykh, uspishnykh osobystostei. - Prykladne znachennia fizychnoi ta viiskovoi pidhotovky ..., 2023.

99. Malynskiy I.Y., Boyko V.F., Dovgan N.Y., Dikhtiarenko Z.M. ... Horting as a Means of Physical Education for Pupils and Students / I.Y. Malynskiy, V.F. Boyko, N.Yu. Dovgan, Z.M. Dikhtiarenko, E.A. Yeromenko, T.Y. Fedorchenko, A.M. Lytvynenko, A.V. Khatko, L.M. Pustoliakova, O.I. Ostapenko, M.D. Zubalii, V. Khimich, A.M. Koval, S.A. Zhivolovich, A.V. Korobchenko, L. Ostapchuk // - 2020. Opole, Poland.

Glybotskyi D. I., Yeromenko E. A.

Federation of Military Horting of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Pedagogical workers of the military horting school circle in search of ways of comprehensive education of young people

***Abstract.** This scientific article characterizes military horting as a means of educating youth, identifies the main socio-pedagogical aspects of the harmonious development of youth in the system of military horting. The aim of the study is to determine and*

scientifically substantiate the importance of the level of education of students as part of the military hortling program, values and views of students involved in military hortling, to determine the content, forms and methods of improving the physical and mental readiness of athletes for training technologies, applied sport of Ukraine – military hortling. It is noted that disease prevention is a crucial part of protecting and promoting human health, the basis of which is the promotion of a healthy lifestyle, military hortling, general physical education, starting with preschoolers. Social and medical measures do not give the expected absolute effect in maintaining human health. In the recovery of society, medicine has gone mainly from "disease to health", becoming more and more exclusively medical and hospital. Social measures are aimed primarily at improving the living environment and consumer goods, but not at educating people. Instead, military hortling helps to maintain your health without drugs, to achieve high efficiency, professional longevity through adequate physical activity and a well-thought-out schedule. An analysis of the training arsenal of military hortling and means of sports training in this sport, which contributes to further successful training activities.

Key words: *military hortling, means of education of youth, educational potential, values of military hortling, sports discipline, harmonious development.*